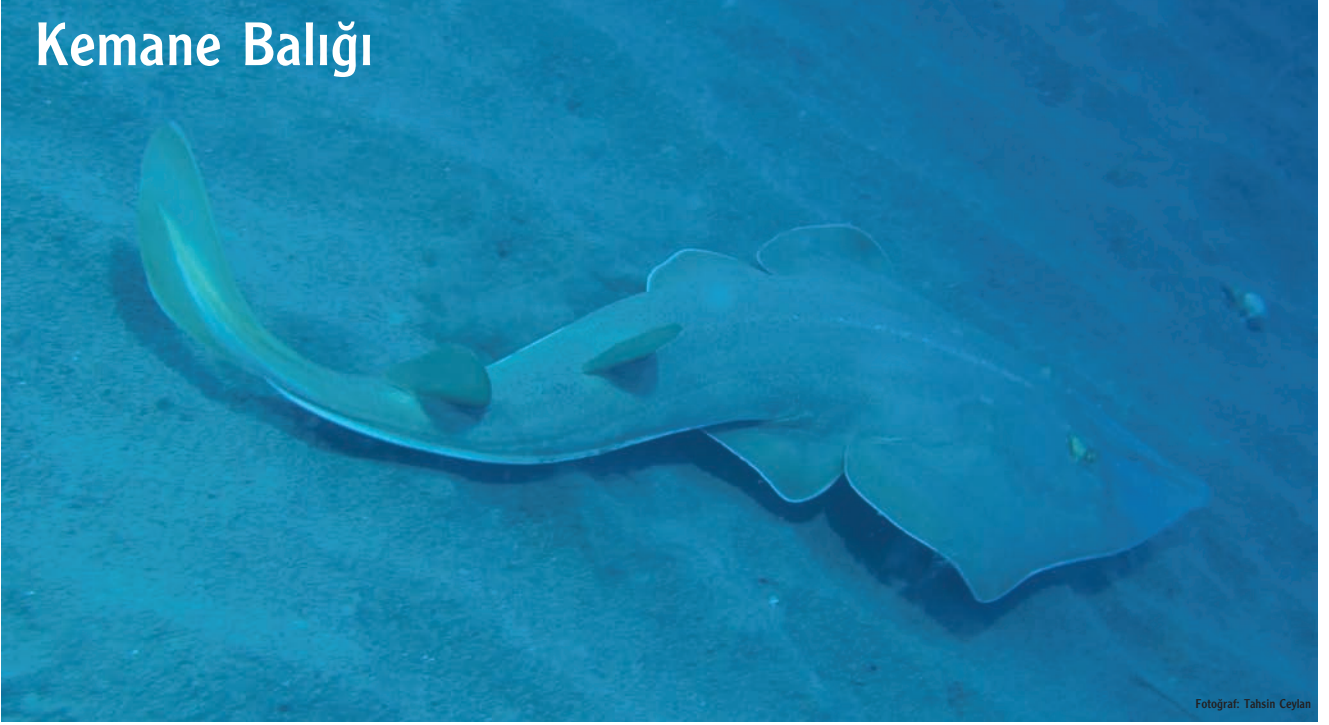

Türkiye Doğası

Bülent Gözcelioğlu

Kemane Balığı

Fotoğraf: Tahsin Ceylan

Medyada bazen ülkemizde yaşayan vahşi hayvanlarla ilgili haberler çıkar. Eğer hayvanın görüntüsü, araptavşanı gibi, biraz farklıysa, genetik özellikleri değiştirilmiş, yakalanan bir köpekbalığıysa “denizden jaws çıktı” gibi ifadeler kullanılır. Bu türden haberlerin son örneklerinden biri de bir balıkçı ağından çıkan kemane balığıyla ilgili. Medyada “insan suratlı balık” olarak ünlenen bu balık, ağız, burun yapısı ve kaburgalarının belirginliği nedeniyle insana benzetiliyor. Aslında ülkemiz denizlerinde yaşayan ve kemana denen bir vatoz türü. Vatozlar kıkırdaklı balıklar grubunun üyeleri. Diğer kıkırdaklı balıklarda olduğu gibi, suda hareket etmeden durmayı sağlayan yüzme keseleri yok. Vücutları da sudan ağır olduğundan, yüzmedikleri zaman batarlar. Bundan dolayı genellikle zemine yakın yerlerde yaşarlar; vücutları da buna uyum sağlamış durumdadır. Kuma ya da çamura kolaylıkla gömülebilecek yavru bir vatozları vardır. Böylece hem düşmanlarından saklanabilir hem de avlarını kolaylıkla yakalayabilirler. Kemane vatozu da ailenin diğer üyelerine genel olarak benzer. Ancak, kuyruk yapısı köpekbalıklarını andırır. Bundan dolayı köpekbalıklarıyla vatoz arası bir canlı gibi görünürler.

Ülkemiz denizlerinde tüplü dalışlar sırasında kemane vatozlarına rastlamak, düşük bir olasılık. Bunun için bu canlının yaşayabileceği

yerlere dalmak gerekir. Akarsuların denize döküldüğü yerler ve yakınları vatoz grubu balıkları görmek için uygun yerlerdir. Kemane vatozuna biz de Doğu Akdeniz’de Suriye sınırına yakın bir yerde, yürütücülüğünü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi’nden Yrd. Doç. Dr. Tünay Kontaş’ın yaptığı, TÜBİTAK tarafından desteklenen bir araştırma projesi için dalmış yaptığımız sırada karşılaştık. Kemane vatozuna rastladığımız bölgede zemin yapısı kumlu-çamurlu. Derinliği yaklaşık 20 metre olan bu zeminin yapısı; kemane vatozunun yaşam alanına uygun özellikte. Kemane vatozu, bu zemine kolaylıkla uyum sağlayarak saklanabiliyor. Saklanma becerisi o kadar iyi ki, ancak hareket ettiğinde görülebiliyor. Gördüğümüz tür,

40-50 cm boylarındaydı. Bu türün boyu 100 cm kadar olabilir. Hareketleri genelde yavaş olan bu hayvanlar tehlike anında çok hızlı hareket edebilirler. Bunu fotoğrafını çekerken de gördük. Ona doğru yaklaştığımızda hızlıca uzaklaştı. Renkleri açık kahverengiyle beyazımsı arasında olan bu tür, daha çok kum içindeki yengeç, karides gibi kabuklu hayvanlarla beslenir. Bunun dışında diğer küçük omurgasızlar ve yakalayabildiği balıklar da besinleri arasında yer alır. Etçil olan kemane vatozları, besin piramidinin en üstünde yer alırlar. Çoğu etçil tür gibi az sayıda yavru yaparlar. Ancak, yavru yapmaları memelilerdeki gibi olmaz. “Ovovivipar” denen bu üreme biçiminde yavru, anne karnında yumurta içinde gelişirler. Vücut dışına çıkınca yumurta açılır ve yavru gelişmiş olarak doğar. Kemane balığı yılda 4-10 kadar yavru yapar. Erkekler için 75 cm, dişiler 85 cm boya ulaştıklarında üreme özelliği kazanırlar. Bu türün avcılığı, ülkemizde az da olsa yapılıyor. Burada dikkat edilmesi gereken, kemane vatozlarının yaşamlarında en azından bir kez üremelerine izin verme gerekliliği. Dolayısıyla 70-80 cm’den küçük bireylerin avlanmaması kemane vatozlarına soylarını devam ettirme olanağı sağlayabilir.

Kaynak: Karalar M., İskenderun Körfezi’nde Kemane Vatozunun Rhinobatos Rhinobatos (Linnaeus, 1758) Üremesi Ve Beslenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. 2005